

Устинова Л., Бутенко В. Стимулювання інтересу здобувачів початкової освіти до творчої, самостійної та дослідницької діяльності. *Дошкільна освіта: від традицій до інновацій: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2022. С. 310–314.

Любов Устинова, Віта Бутенко

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕРЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ТВОРЧОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено сутність базової категорії «інтерес»; визначено етапи послідовного переходу від одного якісного стану до іншого при формуванні інтересу до творчої, самостійної та дослідницької діяльності здобувачів початкової освіти.

***Ключові слова:** інтерес; творча, самостійна, дослідницька діяльність; здобувачі початкової освіти.*

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується швидкими змінами розвитку суспільства, якісним оновленням всіх сфер його соціального і духовного життя відповідно до міжнародних стандартів. Однією із ключових цінностей стає творча, нестандартна поведінка, яка характеризується оригінальним вирішенням проблем, швидкою орієнтацією та адаптацією до нових умов. За таких умов актуальним визначається наявність у здобувачів початкової освіти мотивів до: творчої активності; готовності проявляти гнучкість і оригінальність мислення; здатності продукувати та генерувати велику кількість ідей; здійснення самостійної, дослідницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що однозначного розуміння сутності феномену «інтерес» в психолого-педагогічних джерелах не існує. Проблему стимулювання інтересу розглядають з позиції емоційно-пізнавального відношення особистості до світу (В. Буряк, І. Гербарт, І. Новик та ін.), спрямованості діяльності (Г. Байдельдінова, А. Дусовицький,

С. Рубінштейн та ін.), взаємозв'язку з мотивами (О. Леонт'єв, А. Маркова, О. Савченко, Г. Щукіна та ін.).

Мета статті: розкрити шляхи стимулювання інтересу здобувачів початкової освіти до творчої, самостійної та дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Вихідні теоретичні положення нашого наукового пошуку потребують розгляду сутності базової категорії «інтерес», яка довідниковими джерелами [2; 5] трактується об'єктивною причиною діяльності суб'єкта, спрямованою на задоволення певних потреб [5]; формою прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності [2, с. 147].

Розкриття предмету дослідження ґрунтується на двох підходах до розгляду структури інтересу. Статична структура інтересу, за І. Новиком [3], відображує об'єднання постійно взаємодіючих і взаємообумовлених емоційних, інтелектуальних і вольових процесів. Динамічна структура подана послідовно змінними станами. Спочатку інтерес можна охарактеризувати як ситуативне переживання, що, як правило, згасає із закінченням дії об'єкта, що викликав позитивне ставлення. Потім виникає відносно стійкий інтерес, бажання пізнати об'єкт. На завершальній стадії інтерес поглиблюється, набуваючи особистісної значущості.

На нашу думку, формування інтересу до творчої, самостійної та дослідницької діяльності передбачає декілька етапів, що відображають послідовний перехід від одного якісного стану до іншого.

Вагомим для нашого дослідження є формування пізнавального інтересу, яке визначено О. Савченко [4, с. 361] прагненням до знань, що виявляється в активному ставленні здобувача до пізнання сутнісних властивостей предметів і явищ дійсності. На думку дослідниці, інтелектуальна діяльність, викликана пізнавальним інтересом, характеризується активним пошуком, здогадками, дослідницьким підходом і готовністю до вирішення завдань. Емоційні прояви

пізнавального інтересу подані інтелектуальними почуттями: здивуванням, допитливістю, сумнівом, радістю відкриття, любов'ю до істини.

Найважливішим елементом пізнавального інтересу, за словами В. Буряк [1], є вольове зусилля, яке характеризується ініціативою пошуку, самостійністю добування знань, висуванням і постановкою завдань на шляху пізнання; за рівнем усвідомленості і дієвості розрізняють такі види пізнавальних інтересів: цікавість; частковий, вузький, ізольований інтерес; узагальнений, широкий, неконцентрований інтерес; інтерес спеціалізований, глибокий, індивідуальний.

У контексті нашого дослідження, вважаємо за необхідне спиратись на два положення, пов'язані зі стимулюванням інтересу до творчої, самостійної та дослідницької діяльності:

- дотримання принципу послідовності у вирішенні завдань щодо стимулювання інтересу;
- опора на емоційні, інтелектуальні й вольові процеси при стимулюванні означеного інтересу, а також врахування індивідуальних особливостей та можливостей здобувачів початкової освіти.

Розкриємо означені положення більш детально. Зокрема, дотримання принципу послідовності у вирішенні завдань для стимулювання інтересу вважаємо передбачає декілька етапів. На початковому етапі доцільно використовувати цікаві завдання, що характеризуються незвичайністю, несподіваністю, невідповідністю попереднім уявленням, а також різні види творчих робіт (малювання за уявленням, на основі творчої фантазії; завдання на розвиток швидкості, гнучкості, оригінальності мислення). Виконання завдань повинно супроводжуватись формуванням мотивів досягнень у процесі організації змагання, виявленні інтересу до творчої діяльності. При цьому зі здобувачами початкової освіти доцільно: влаштовувати проблемні дискусії, присвячені видам творчості, їх особливостям; намагатися визначати, що у творчому процесі їх зацікавлює, до якого виду творчості вони більш схильні; проводити рекламу гуртків та факультативів, які працюють для них;

заохочувати самостійну роботу з підбору та демонстрації цікавих завдань поза курсом шкільної програми. Важливим є те, що значення буде надаватись формуванню емоційного компоненту інтересу. Подані для виконання завдання, будуть викликати почуття здивування та прагнення самостійного відкриття істини, прояву допитливості. Підсумком роботи на цьому етапі повинно стати те, що у здобувачів початкової освіти повинно з'явитись бажання і прагнення дізнатися щось нове, оскільки воно супроводжується почуттям здивування звичайними об'єктами та діями, які застосовувалось у незвичайній обстановці або з нестандартними суб'єктами.

На другому етапі доцільно поставити завдання формування сталого інтересу до процесу пізнання через пошуково-дослідницьку діяльність. Здобувачам початкової освіти пропонується продовжувати виконувати різноманітні завдання, що формують у них творче мислення, але поступово треба стимулювати їх виконання в групах з розподілом обов'язків з відносною самостійністю. Повинно заохочуватись вигадкування завдань та їх демонстрація перед класом, а також повідомлення про цікаві події, що відбулися у школі, у світі та викликали здивування. Необхідною умовою ефективності роботи на цьому етапі стане ерудованість, зацікавленість діяльністю здобувачів, власна емпатія педагога. Як результат, у значної частини здобувачів початкової освіти стимулюватиметься виникнення інтересу не тільки до цікавості, а й до самостійної діяльності з пошуку цікавих фактів.

На третьому етапі варто формувати у здобувачів початкової освіти постійне прагнення до виявленні в творчій, самостійній, дослідній діяльності інтересу до сутності явищ. З цією метою передбачається організувати проблемні ситуації, що стимулюють пізнавальну активність, проектну діяльність, індивідуальне або групове «видання» шкільної газети та її рекламування тощо. Подібні творчі справи сприятимуть стійкому інтересу у здобувачів початкової освіти і прагненню довести справу до кінця й подати на розгляд і аналіз виконану роботу, у процесі дискусії презентувавши незаперечні докази її новизни та корисності для інших.

Положення про опору на емоційні, інтелектуальні й вольові процеси при стимулюванні інтересу до творчої, самостійної та дослідницької діяльності, а також врахування індивідуальних особливостей та можливостей здобувачів початкової освіти передбачає подання і послідовне виконання завдань на збудження, прояв та підтримку емоційно-позитивного ставлення до діяльності, створюючи ситуації здивування, успіху, заохочуючи допитливість, любов до істини, стимулюючи самостійний пошук необхідної інформації. У процесі творчої діяльності передбачається фіксування таких емоційних проявів, що свідчать про виникнення позитивного ставлення до завдання: позитивні вигуки, обмін думками з друзями, адекватна реакція на те, що відбувається.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, під час здійснення творчої діяльності зі здобувачами початкової освіти доцільно: орієнтуватись на доступні їм теми, які здатні викликати інтерес, але, водночас, досить складні; створювати ситуації «відкритого незнання», що мотивують самостійний пошук доступних засобів для вирішення проблем або спрямовують здобувачів за допомогою до дорослого, створюючи тим самим «зону найближчого розвитку». Така діяльність вимагатиме від здобувачів вольового зусилля, оскільки буде ініціювати самостійний пошук знань, постановку та послідовне вирішення завдань, які стоять на шляху досягнення мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк В.К. Пізнавальний інтерес та способи його формування. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5304/1/%D0%BF%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%20%D0%B9%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 375 с.

3. Новик І.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів: дисертація. Київ, 2016. 318 с.

4. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів. Київ, 2000. 176 с.

5. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%B3%ED%F2%E5%F0%E5%F1>